# Lärarens sida: Bas, text 9, Skatten i åkern

*Faktatextsamtal i grupp · åk 4–9*

Kalifatet långt bort hade mycket silver. Nordborna fick det genom handel längs floderna, och på Gotland vägdes det. Mycket grävdes ner och blev kvar, och ingen vet säkert varför. Texten förklarar orsak och verkan, och modellen är Kedjan, blad 1. I vecka 4 har två elever i taget jobbkorten från avsnitt 2.

| Läspasset: de fyra avsnitten | |
|---|---|
| **Textens fråga** | Hur kom så mycket silver från ett rike långt bort till Gotland, och varför blev det kvar i jorden? |
| **Ord före läsningen** | skatt (gömt silver, inte det man betalar) · handel (byta varor mot silver) |
| **1 Silver från långt bort** | Red ut: kalifat, i marginalen · *”Sådana mynt”*: mynt av silver<br>Lyssna efter: ett rike långt bort · mycket silver · mynt<br>Lockar: myntet från år 740. *”Var gjordes mynten, och av vad?”*<br>Bilden: Kalifatet på kartan Silvrets väg, vid siffran 1 |
| **2 Handel längs floderna** | Red ut: *”till fånga”*: fångat dem · träl, i marginalen<br>Lyssna efter: handel längs floderna · pälsar och trälar · fick silver<br>Lockar: att vikingarna stal silvret. *”Vad fick nordborna silvret för?”*<br>Sambandet: *”därför”*: silvret i kalifatet lockade<br>Bilden: Pilarna längs floderna: varor åt ena hållet, silver tillbaka |
| **3 Silvret vägdes** | Red ut: *”värt så mycket som det vägde”*: tyngre, mer värt · *”lagom mycket”*: rätt mängd<br>Lyssna efter: till Gotland · vägdes · hackades sönder<br>Lockar: vackra armringar i bitar. *”Varför hackade man sönder silvret?”*<br>Sambandet: *”Det gjorde att”*: handeln förde silvret till Gotland<br>Bilden: Gotland på kartan, vid siffran 3 |
| **4 Silvret i jorden** | Red ut: *”Eftersom”* först: orsaken före följden · *”hämtades aldrig”*: ingen grävde upp det<br>Lyssna efter: gömdes i jorden · hämtades aldrig · skatter än i dag<br>Lockar: säckar av tyg under golvet. *”Varför hittar man skatter på Gotland än i dag?”*<br>Sambandet: *”Eftersom”*: silvret var värdefullt och gömdes<br>Bilden: Spillingsskatten, 67 paket, och den lilla vanliga skatten |
| **Om någon frågar** | Vad hette mynten? Dirhamer. Kom nordborna ända till kalifatet? Mest mötte de muslimska köpmän vid floderna Volga och Don. Hur många mynt fanns i Spillingsskatten? Omkring 14 300, de flesta från kalifatet. Vilken skatt var Sveriges största förut? Burgeskatten, 10,4 kilo. |

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp

| Modellpasset: Kedjan för Skatten i åkern | |
|---|---|
| **Fördjupningen** | Red ut: *”då eller senare”*: inte före 870-talet · *”Kanske”*: en av forskarnas förklaringar<br>Lyssna efter: ingen vet säkert · det yngsta myntet · flera förklaringar<br>Lockar: Ynglingasagan och livet efter döden. *”Vad vet forskarna, och vad tror de?”*<br>Sambandet: *”Ingen vet säkert”*: varför silvret i avsnitt 4 blev kvar |
| **Modellen** | Lägg först fram gruppens tidslinje från vecka 2 och fråga: *”Flikarna säger när. Var skriver vi varför?”* Den visar när, men inte varför. Ta sedan fram Kedjan, blad 1. Gruppen lägger fördjupningens post-it-lapp på En lapp till, kallar platsen Förklaringarna och drar ett streck till led 4. Led 4 säger att silvret blev kvar. Fördjupningen säger att ingen vet säkert varför, och det är svarets sista led. |
| **Orden** | därför (handeln) · det gjorde att (vägt silver) · eftersom (gömt i jorden) |
| **Svaret** | Lyssna efter: silver från kalifatet · handel längs floderna, vägt på Gotland · gömt och kvar, ingen vet varför<br>Så kan det låta: *”Kalifatet hade mycket silver. Nordborna sålde varor längs floderna och fick silver, som kom till Gotland och vägdes. Eftersom silvret var värdefullt, grävde många ner det. Mycket blev kvar, och ingen vet säkert varför.”* |
| **Rutan** | Visste du att: intressant, för svaret håller utan tv-teamet på åkern. |
| **Samtala** | Var skriver författaren vad forskarna tror, och varför där? Varför börjar texten med ett mynt? Ett svar: där spåren inte räcker, om trälarna och silvret som blev kvar. Ett mynt går att känna i handen. |

© Niclas Fohlin. Ur Faktatextsamtal i grupp, https://niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp.